

БРАТЕРСЬКА СПОВІДЬ

Маємо претензії до Бога, що не дає нам України. Маємо претензію до ворогів, що гарбали від нас скільки могли. Маємо претензію до світу, що нас не оборонив і не боронить. Не маємо претензій тільки до себе.

Роман Купчинський

Ніяка людська громада здатна до життя і творчості не може існувати без власної внутрішньої моралі, без свого власного твердого поняття про добро і зло і без такого-ж твердого переконання, що те, що вона хоче робити єсть добро і те, з чим вона бореться єсть зло. Тільки таке тверде переконання в правоті своїх хотінь, дає кожній громаді моральну силу, без якої ніяке творче діло неможливе.

Коли-б у нас такої внутрішньої моралі не було, ми стаєм одною з українських політичних партій, і тоді, як всяка українська політична партія, ми засуджені на смерть. А це тому, що сама суть всіх сучасних аморальних політичних партій полягає в боротьбі за існуючу вже скрізь у розвинених націй владу і за опановання так само скрізь реально існуючим державним апаратом. Позаяк на Україні нема ані української влади, ані українського державного апарату, то всі українські політичні партії мусять раніше чи пізніше шезнути і перетворитись в політичні партії російські, або польські може тільки з українським провінціональним і опозиційним кольоритом.

Владу українську треба допіру сотворити. А творити владу можуть тільки люде моральні, то єсть люде, які глибоко всіми фібрами своєї душі вірять, що те, що вони творять єсть правда, єсть добро. Люде, які своє особисте життя зв'язують з перемогою тієї правди і того добра і люде, які ні на хвилину не сумніваються, що, во ім'я тієї правди і того добра, вони мають право накинути свою волю іншим людям, тобто власне сотворити владу. Коли-б ми, замість творити кожним своїм ділом і кожною мислю реально українську владу, зайнялись придумуванням ловких політичних комбінацій, які мали-б врятувати неіснуючу Україну, то краще нам було-б цю абсолютно безнадійну працю припинити.

Чи маємо ми свою мораль? Чи маємо ми своє творче поняття про добро і зло? Чи маємо ми тверде переконання, що те, що ми робимо єсть добро і те з чим ми боремось єсть зло? І чи мораль наша настільки сильна, що вона примушує нас віддавати всі, дословно всі свої сили для перемоги добра? (...)

Коли у нас єсть віра в правоту свого діла, коли у нас єсть мораль, справи бюджетові вирішуються просто. Кожний з нас віддає для перемоги нашого правого діла все, що він може і кожний з нас старається добути для цього діла так само все що він може. І тільки во ім'я спільної нам віри і одної спільної моралі, ми маємо право вимагати од кожного з нас напруження всіх своїх сил, всіх своїх можливостей, ми маємо право вимагати праці, самообмеження і жертв.

Коли-ж у нас віри і моралі нема, ми перетворюємось знов таки в аморальну сучасну політичну партію, тобто в політичне акційне товариство, оперте на надії виграти на одній спільній політичній спекуляції. (...)

Без жертв не можна збудувати ніякої влади, ніякої держави а тим більше держави української. Але для жертви, крім моралі, необхідний порив діла, з цієї моралі випливаючий. **Коли не повстала досі Українська Держава, то це головним чином тому, що за рідкими винятками будувати її брались люде аморальні і в наслідок цього без пориву для жертв во ім'я своєї моралі.** Переважно це політичні спекулянти, які спекулювали на допомогу московську, польську чи турецько-татарську, і, не маючи власної моралі, вірили в щасливу політичну спекуляцію, в те, що діло «само зробиться», а коли воно само не робилось, то зраджували і перебігали до інших таких же спекулянтів.

Влада, держава і нація – все це продукти волі і творчості, а не рослинного, вегетативного життя. Наша віра може здійснитись, або не здійснитись. Може статись реальним фактом, або остатись літературною утопією. Чого ми хочемо: чи творити діло, чи фабрикувати утопії Коли творити діло – то ми не маємо права бути інертні ані одної хвилини. Сон, їжа, спочинок – це все мусимо робити з одною тільки думкою: збільшення наших сил, потрібних для діла, а не віддаватись цьому, як процесові життя, процесові існування і насолоді з існування. Можливо, що індійський факір, який в контемплії життя простояє цілі місяці на одній нозі, єсть наймудрішою людиною в світі. Але над ним панує англосаксонська активна, творча раса. Нам треба сотворити Україну, а не перебувати в контемплії якоїсь соціологічної мудрости. Всі ми мусимо працювати над збільшенням нашого хотіння здійснити нашу віру і над збільшенням нашої активности. Той, хто лінується, хто не хоче викресати з себе максимум енергії, такої творчості й продуктивності, на яку він тільки здатний – хай пам'ятає, що він не тільки не вносить своєї праці і своєї жертви в наше спільне діло, але ще заважає другим і тим – розвалює нашу організацію, бо приклад інертности і прив'язанности до приваби пасивного життя страшенно заразливий, особливо серед нас – Українців. Коли ми не активні, значить ми взялися не за своє діло, значить ми мусимо підоджати, щоб витворилась десь якась організація, яка нас своєю активністю зажене в свої ряди, так як загнали нас колись в свої ряди старі активні аристократи: російська і польська. Значить ми не в стані сотворити своєї організації, яка взяла-б на себе активну, організаторську роль серед нашої пасивної хліборобської маси. (...)

Як буде у нас тверда віра, випливаюча з неї тверда мораль і буде порив та активність – будуть у нас і матеріальні засоби для здійснення нашої віри і нашого пориву. Ми ж організуємо не людей, що живуть з політики і яким перш за все потрібні для політики гроші, а організуємо економічний і то економічно сильний хліборобський клас. І ми віримо, розуміємся, що клас наш має економічну здатність, має здатність творити економічні умови не тільки для свого матеріального існування, а для існування цілої нації. І дійсно не чути, щоб десь якийсь український хлібороб умер з голоду. Коли допустити, що весь наш клас потребує для своєї існування «казенного пособія», то його місце і наше разом з ним в приюті для старців, або для немовляток, а не на

полі битви, де рішається доля Української Нації і Держави.

Отже клас наш не потребує грошей, а потребує чогось іншого. Він потребує вищої і кращої, тобто більше моральної громадської організації для зорганізування, і відповідно до змінених умов, своєї економічно матеріальної продукції. Він вже не може сіяти і орати під охороною якоїсь чужої влади, бо тієї влади вже не має. Він мусить сам сотворити собі владу, – сотворити державу і сотворити національну спільність з іншими людьми, з іншими класами, що живуть в Україні. Оця громадська творчість – це власне завдання нашої організації. Коли вона – ця громадська творчість класові нашому для його життя потрібна, то він нам матеріальні засоби на цю творчість дасть, але тільки під умовою, щоб це дійсно була творчість, тобто, щоб ми йому дали нову віру, нову і сильну громадську мораль і щоб ми на власному прикладі давали йому доказ, що ця наша мораль робить нас більше здатними до життя, дає нам самим більшу енергію, більшу відпорність і більшу активність. І тому мені здається, що не гроші нам перш за все потрібні, а перш за все потрібна нам тверда віра, тверда мораль і великий порив та велика активність, впливаюча з цієї нашої внутрішньої моралі. Гроші на наше існування тоді прийдуть від нас самих, від нашого класу. Про це, що існування наше зв'язано з існуванням нашого класу і що в нашій потребності для нашого класу як творців і проповідників його нової моралі, як його організаторів на підставі цієї нової моралі – лежить єдине джерело нашого існування – ми не повинні ніколи ні на хвилину забувати.

Але завжди пам'ятаючи про це, ми не повинні так

само ані на хвилину ідеалізувати собі нашого класу і не забувати про ту дійсну громадську атмосферу серед якої нам приходится і прийдеться працювати. Серед класу нашого, як і на цілій зрештою Україні, і серед всіх Українців, панує повна духовна прострація і повний упадок громадської моралі. Ніхто нікому не вірить, всі один другого ненавидять і бояться. Серед хліборобів, як і взагалі серед всіх Українців, можна все купити людей для якої угодно подлости і т.д. Все це основні симптоми цієї страшної хвороби, яка викликана у нас з одного боку загальною деморалізацією європейською, а з другого – упадком і розкладом старої російської Імперії, яка нам давала досі свою мораль і ті громадські організаційні форми, серед яких ми жили. **Щоб зібрати наших розпоршених і здеморалізованих людей назад в одну організовану громаду, треба такої нової фанатичної віри і такого фанатичного завзяття з боку якоїсь одної громадської групи, щоб вони потрясли до глибини цілий ослаблений нервовий систем колективу і дали йому здоровля у формі народження серед нього нової громадської віри, нової громадської моралі і основаних на цій новій моралі – нових організаційних форм. Але крім віри і завзяття потрібний такий групі для виконання її організаційних завдань ще й авторитет.**

Дійсний авторитет витворюється поволі. Але, щоб витворитись він мусить наростати. Коли авторитет не наростає він падає – це закон. І з цього боку вважаю, що не все у нас благополучно. (...)

Але буває дві рівності авторитету. Єсть одна рівність демократична, рівність яка руйнує авторитет, і рівність аристократична, яка будує авторитет. Перша – це рівність руйників, друга – це рівність будівничих.

Постараюсь пояснити це складне питання на прикладах.

Руїники потребують теж авторитету для організації руїни, бо і руїна мусить бути організована. Але одночасно вони бояться наростання авторитету, бо всякий авторитет має в собі елементи послуху, елементи сталості, здержування, а значить елементи припинення руїни, що для всяких руїників небажано. Навпаки творці потребують наростання авторитету, бо творчість вимагає неперервного і сталого напруження, і наростання однородної і консеквентної волі – а таке напруження і наростання неможливі, коли авторитети міняються, коли вони не наростають, а все, вискочивши на хвилину, падають і дають місце іншим авторитетам, тобто або зовсім іншій волі, або іншій відміні і іншому напрямкові волі.

Наші січові руїники, в часах дегенерації Запоріжжя своїм виборним отаманам, по виборі, мазали болотом голову і в руку замість булави вкладали очеретину. В той спосіб вони символізували принцип демократичної рівності авторитету: мовляв, хоч Ти і на чолі, але Ти таке саме нічтожество і сміття як і ми, і ми кожної хвилини можемо тебе скинути. Цей принцип пройшов в плоть і кров нашої нації і став предметом похвальних гимнів для наших істориків, політиків і цілої нашої демократії. Забувають тільки, ці наші демократичні політики і історики додати, що ці самі «свободолюбиви» Запоріжці повзали на колінах перед московським царем тоді, коли цей цар покоровив їх маєстатом свого неперервного, все наростаючого авторитету, створеного охлократичною московською аристократією.

У лицарства, яке побудувало всі великі світові держави, був звичай при пасуванню на лицаря ставати на коліна перед старшим, а так само ставати завжди на коліна перед першим лицарем в державі, перед Монархом. І той Монарх міг дати наказ карати провинившогося лицаря, але не міг оддати наказу дати йому сто нагаек, як це завжди робили сильні запорожські отамани зі свободолюбивими демократичними запорожцями. Бо **серед творців держав була рівність аристократична, а не рівність демократична**. Лицар-творець, стаючи добровільно на коліна перед старшим лицарем, чи перед Монархом віддавав в його лиці пошану своїй власній вищості, яка склоняє коліна перед тим, хто в його очах мав бути авторитетом і мав своїм неперервним авторитетом цю вищість лицарську і діло лицарське творити та захищати. Таким способом в цій символізації знайшли собі вираз два відмінні принципи рівності авторитету. Демократичний, при якому авторитет має все нахил падати, йти в долину, осмішуватись, банкрутувати, і аристократичний, при якому авторитет все наростає, йде в гору.

Коли ми хочемо сотворити Українську Державу, ми мусимо творити все зростаючі, а не так, як наша демократія, все падаючі авторитети. А для цього, перш за все, – не одступаючи ніколи навіть перед найострішою взаїмокритикою, бо гостра але моральна критика ніколи не нищить авторитету – ми мусимо уникати і боятись того, що нищить в самім зародку всякий авторитет. Ми ніколи не повинні взаїмно себе клепати по раменню з іронічною усмішкою і добродушною поблажливостю для спільної – мовляв – нам всім людської слабости.

Крім того, як завжди, так і тут, **ми повинні пам'ятати, що ми хочемо сотворити Україну, а не захопити в свої руки неіснуючу українську владу.** Бо як би ми хотіли захопити вже існуючу владу, то розуміється ми могли-б обмежитись і демократичною рівністю авторитету. Що це значить? – Партія, яка хоче з чийх небудь рук вирвати для себе існуючу вже реально владу, потребує так само організації і провідництва. Провідник мусить сміло йти вперед і вести атаку, а організація підпирає його ззаду так, щоб він дійсно міг розвалити тих, хто в даний момент держить владу. Але на момент коли це станеться, провідник повинен твердо пам'ятати, що голова у нього болотом мазана, а в руках у нього очеретина, і що коли він сам хоче удержатись при здобутій владі, то мусить здобиччю поділитись зо всіми, хто йому владу здобути помагав. Для цього потрібна демократична рівність авторитету. Для цього треба вже в часі боротьби, в часі підпирання такого Демократичного авторитету, потихеньку його осмішувати, потихеньку понижати його так, щоб, в момент перемоги і в разі непослуху, його легко можна було повалити.

Творці, а не руїники, знаходять радість і вдоволення в самім процесі творчости, а не в добичі, яку ця творчість може за собою принести. Тому та рівність авторитету полягає на вимаганню од кожного більшої творчости і вищости, а не на підкреслюванні рівних хиб і рівної низчости, що необхідне для рівного поділу добичі. Тільки творячи кожної хвилини в кожній мислі і поступку нашому отаку аристократичну рівність авторитету серед нашої організації, ми найдемо в ній моральне вдоволення, спокій і радість, які дає сама творчість, а не надія на такі чи інші особисті перспективи. А без такого вдоволення, такого спокою і радости не може бути наростання в нас нашої внутрішньої моральної сили і нашого авторитету...

В'ячеслав ЛІПІНСЬКИЙ,
грудень 1921 р.

(Збережено правопис оригіналу)

ПЕРЕДПЛАТА НА ЖУРНАЛ «УНІВЕРСУМ» (ПЕРШЕ ПІВРІЧЧЯ 2016 РОКУ)

Щоб регулярно отримувати журнал «Універсум», слід переказати через будь-який банк чи надіслати поштовим переказом 66 гривень на поточний рахунок № 2600744144 в ПАТ АКБ «Львів», МФО 325268, ЄДРПОУ 19326603.
Одержувач: ТзОВ «Універсум».

Не забудьте надіслати на адресу редакції («Універсум», п/с 2994, Львів—17, 79017) копію квитанції поштового переказу чи платіжного доручення, чітко вказавши при цьому свою адресу.

«Універсум» в Інтернеті: <http://universum.lviv.ua>,
<https://www.facebook.com/universum.lviv>